

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ТАМЫЗ КОНФЕРЕНЦИЯСЫ БІЛІМНІҢ ЖАҢА МІНДЕТТЕРІН АЙҚЫНДАДЫ

Білімге жұмсалған қаржы көбейді. Мектептер салынды. Цифрлық технология мен жасанды интеллект өмірімізге енді. Бірақ осының бәрі баланың сапалы білімі мен дұрыс тәрбиесіне қаншалықты әсер етіп жатыр? Биылғы Тамыз конференциясының басты сауалы да осы болды.

(Жалғасы 3-бетте)

САЯСАТ

АМАНАТҚА АДАЛ БОЛ, ҚҰРЫЛТАЙ!

Неше уақыттан бері елдің көңілін өлеңдеткен Құрылтай құрамы да анықталды. Кеше сайлауға өткен 5 партияның 145 депутатының тізімі шықты. Ел өміріндегі жаңа кезеңнің өзгерістеріне халық үлкен сенім артты.

Алдарына үлкен жауапкершілік пен маңызды міндеттерді арқалаған жаңа Құрылтай құрамын 110 орынмен «Әділет» партиясы, «АУЫЛ» партиясы – 10 орын, REPUBLICA – 9 орын, «АҚ ЖОЛ» партиясы 8 орын, ЖСДП (Жалпыұлттық социал-демократиялық партия) 8 орынмен толықтырды. Қарапайым көпшілік жаңа Құрылтай мемлекет үшін маңызды заңдар мен мәселелерді ортаға сап, халық игілігіне қызмет етеді деген сенімде.

Бұған дейінгі сайлауалды науқанда Құрылтай төрінен орын алған партия өкілдері аймақтарды аралады, елдің мұң-мұқтажын тыңдады, теле-

дебаттар арқылы тың бағдарламалар мен тиімді ұсыныстарын жария етті.

Жас мемлекеттің гүлденуіне Құрылтай төріндегі әр депутат бар ерік-жігері мен білім-білігін сарп етеді, елдік мүдделер жолында табанды ұстаным танытып, отаншыл патриот екендігін дәлелдейді деп сенеміз. Халық аманатын арқалаған әр депутаттың әділетті Қазақстанның негізі, зайырлы қоғамның бет-бейнесі болатынына үміт зор. Ендеше, іске сәт, депутаттар! Ақ жол, Құрылтай!

Ж.ҚҰДАЙБЕРГЕН

СУДЬЯ МІНБЕРІ

Заң мен тәртіп – мемлекет тұрақтылығының негізі. Президент Қасым-Жомарт Тоқаев та қоғамдық тәртіп пен қауіпсіздікті сақтау механизмін мемлекеттік саясаттың басты бағыты ретінде айқындаған. Ал осы ел тыныштығы, мемлекет тұтастығы қарапайым заңдық әліппені біліп, қоғамдық тәртіпті сақтаудан және азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз етуден бастау алады.

ҚЫЛМЫСТЫҢ ҮЛКЕН-КІШІСІ БОЛМАЙДЫ

Қоғамдық тәртіпті сақтау – тек құқық қорғау органдарының міндеті емес. Бұл – әр азаматтың ортақ жауапкершілігі. Тәртіп – әр адамның өзінен, өз ортасын сыйлауынан басталады. Заң талаптарын сақтау, өзгенің құқықтары мен ар-намысын құрметтеу және қоғамдық ортада мәдениетті болу арқылы біз қауіпсіз әрі жайлы қоғамның негізін қалаймыз. Қоғам – әлеуметтік жүйе. Ондағы қылмыстық ахуалдың күрделенуі азаматтардың құқықтық сауатының кемдігіне ғана емес, ортақ тәртіпке бағынбай, ортақ заңды бұзуымен де өзектес. Зайырлы, салауатты орта орнатуға ұмтылған елдердің ең әуелі заңдардың пәрменін арттырып, құқық бұзу деректеріне сергек қарайтыны да сондықтан. Өйткені, кез келген құқық бұзушылықтың салдары ауыр. Қоғамда түрлі алауыздық тудырып, азаматтар құқығына теріс ықпал ететін, жеке және заңды тұлғалардың мүлкіне зиян келтіретін заң бұзушылықтарға тегеурінді тосқауыл қоймай, әділетті қоғам құру мүмкін емес. Міне, осы теңгерімді дұрыс сақтау үшін заң сауатты жасалып, тәжірибеде де мінсіз қолданылғаны жөн.

Құқықтық мемлекетте қылмыстың үлкен-кішісі болмайды. Ал құқық бұзушылықты елеуіе қоғамдағы тыныштық пен тұрақтылықты бұзып, адамдар арасындағы өзара сенім мен әділдік қағидатын әлсіретеді. Ұсақ бұзақылық жасағаны үшін азаматтарға жауапкершіліктің белгіленуі де үлкен стратегиялық мәні бар құрал. Қоғамдық ортадағы ұсақ бұзақылық еліміздегі Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің (бұдан әрі – ӘҚБтК) 434-бабы аясында реттеледі. Осы кодекстің 434-бабы 1-бөліміне сай қоғамдық орындарда былапыт сөйлеу, қорлап тиісу, немесе ортақ мүлікті ластау әрекеттері үшін 20 айлық есептік

көрсеткіш (АЕК) мөлшерінде айыппұл салу немесе 15 тәулікке дейін әкімшілік қамауға алу жазасы қарастырылған.

Қоғамдық тәртіпті сақтау – қауіпсіз әрі тұрақты қоғам қалыптастырудың маңызды шарты. Кешеді, саябақта, қоғамдық көлікте, аулаларда және басқа да көпшілік көп жиналатын ортақ орындарда әр азаматтың мәдениеті мен жауапкершілігі қоғамдық ортаға тікелей әсер етеді. Қоғамдық орындарда өзге азаматтардың тыныштығын бұзбау, балағат сөздер айтпау, жанжал мен агрессияға жол бермеу, қоғамдық мүлікке ұқыпты қарау маңызды. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстегі «Ұсақ бұзақылық» үшін белгіленетін жауапкершілік тәрбиелеу арқылы, заң тезіне салу арқылы жалпы ортаны түзеуге бағытталған.

Қазақылықтың қаймағы бұзылмаған Қызылорда өңірінде де ұсақ бұзақылыққа байланысты істер жиі сот таразысына салынады. Мұндағы әр іс жеке зерделеніп, жауаптылық белгілеу кезінде де құқық бұзушылықтың келтірген залалына, құқық бұзушының өз қателігін түсініп, мойындауына, берілетін жазаның құқық бұзушыға ғана емес, қоғамға әсеріне мән беріледі. Мысалы, сотта Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 434-бабы 1-бөлігінде көзделген әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны үшін Н.С. деген азаматтың ісі қаралды. Жолаушы тасымалдау арқылы табыс тауып жүрген азамат көлігіне отырған Ж.А.-мен сөзге келіп қалып, көпшіліктің көзінше жүлқылап, балағаттап, сыйламаушылық көрсеткен. Діттеген жеріне жылдам жете алмағаны аздай, көліктен еркінен тыс түсірілген Ж.А. өз құқығын сот арқылы қорғауға мәжбүр болған.

(Жалғасы 2-бетте)

5-БЕТ

«Мен жастарға сенемін!»

6-БЕТ

Жатақхана тапшылығы әлі шешілген жоқ

8-БЕТ

МҰҒАЛІМ

Судья мінбері

ҚЫЛМЫСТЫҢ ҮЛКЕН-КІШІСІ БОЛМАЙДЫ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Жолаушы тасымалдауды кәсіп еткен азаматтың тапсырыс берушілерге мәдениетті қарым-қатынас жасап, ілтипатпен қызмет көрсету міндеті. Жолаушы қауіпсіздігіне жауапты болған соң көліктің ғана техникалық жарамдылығына көңіл бөлмей, жүргізушінің өзі де көркем мінез танытып, шыдамды болуы керек. Ал әр нәрсені ілік етіп балағаттап, көліктен итеріп шығару – адамгершілікке де жат, заңдылыққа да қайшы. Сондықтан сот әкімшілік іске қатысушылардың уәждерін тыңдап, істегі құжаттарды зерттеп, жауапкер азамат ӘҚБтК-нің 434-бабының 1-бөлігінде көзделген құқық бұзушылыққа жол берген деп есептеді. Себебі ол қоғамдық орында жеке тұлғаларға зәбірлеп тиісу және айналасындағыларға құрметпен қарамауды білдіретін, қоғамдық тәртіпті және жеке тұлғалардың тыныштығын бұзатын әрекет жасаған. Сот іс-құжаттарын зерттеп, тараптардың түсінігін тыңдап, Н.С.-ға әкімшілік жаза қолдануда оның әрекетін мойындауын, бұндай құқық бұзушылықты алғаш рет жасауын жеңілдететін мән-жай ретінде танып, ал жауаптылығын ауырлататын мән-жайдың анықталмауына байланысты ӘҚБтК-нің 434-бабы 1-бөлігінің санкциясында көзделген 20 (жиырма) айлық есептік көрсеткіш мөлшерінде айыппұл салып, бұл соманы ӘҚБтК-нің 829-11-бабы 2-бөлігінің талаптарын ескеріп, отыз пайызға қысқартты.

Сот – ак пен қараны ажыратушы. Сот отырыстарының басым бөлігі ашық өткізілгенімен, басына іс түскенде болмаса, азаматтар заңдарды күнделікті зерделеп, сот жұмысын тұрақты қадағалай бермейді. Ал қоғамның құқықтық сауаты мен мәдениетін көтеру үшін сот тәжірибелерін бөлісіп, заңдардың қолданылу тәртібінен азаматтарды хабардар етудің маңызы зор. Конституцияда дәйектелгендей құқықтық мемлекетте азаматтардың бәрі тең. Алайда елдің алдында жүретін білімді, білікті, іскер азаматтарға сенім де, жауаптылық та жоғары. Қоғамның айнасы саналатын, көпшілікке үлгі болуға тиіс ұстаздардың ұсақ бұзақылыққа жол беруі ойландырмай қоймайды. Мысалы, Қызылорда қаласы әкімшілік құқық бұзушылық жөніндегі сотында Қорқыт ата университетінің мұғаліміне қатысты әкімшілік іс қаралды. Сот барысында белгілі болған-

дай қоқыс жәшігіндегі бос бөтелкені көзі шалған мұғалім шәкірті Д.Р.-ға көпшіліктің көзінше айғайлап ұрысып, балағат сөздер айтып құрметсіздік көрсеткен.

Университет – жоғары білім беретін киелі мекен. Көпшілік жиналатын орында қоғамдық тәртіпті сақтау, азаматтардың тыныштығын бұзбау бұлжымас қағида. Оның үстіне, жоғары білім алуға ұмтылған жастар дауыс көтеріп, балағаттамаса да ұстаздың талабын мүлтіксіз орындайтыны сөзсіз. Ал өз құзыретін пайдаланып шәкіртін балағаттау әдептілікке жатпайды. Ұстаздың мұндай дөрекі қарым-қатынасы жас шәкірттің намысына тиіп,

өзіне деген сенімін әлсірететіні анық. Сондықтан педагог өз әрекетіне шын жүректен өкініш білдіргенімен, сот барысында құқық бұзушылықтың сипаты ескерілді, сондай-ақ жауапты тұлғаның құқық бұзушылықты жасауға емес, керісінше заң талаптарын сақтауға, айналасын заң мен тәртіпті құрметтеу рухында тәрбиелеуге міндетті екені назарға алынды. Әрі құқық бұзушының өзінің де, басқалардың да жаңа құқық бұзушылық жасауының алдын алу мақсатында жауапкерге ӘҚБтК-нің 434-бабы 1-бөлігінің санкциясында көзделген жиырма айлық есептік көрсеткіш мөлшеріндегі әкімшілік айыппұлды салуды сот дұрыс деп тапты.

Жаза тағайындау – әкімшілік заңды қолданудың ең жауапты, маңызды және шешуші сатысы. Жаза әлеумет-

тік әділдікті қалпына келтіруге, құқық бұзушылықтың алдын алуға және қоғамдағы құқықтық тәртіпті сақтауға негізделуі керек. Әсіресе, білім ордаларында, мәдениет ошақтарында, бала тәрбиесімен байланысты мекемелерде орын алатын құқық бұзушылықтарға жіті көңіл бөлген жөн. Айталық Аманат Скулл мектебіне келген ата-ана сауалына жауап бермек болған екі ұстаздың сөйлеуіне мүмкіндік бермей, былапыт сөйлеп, айғайлап, оқушылардың тынышын алып, айналасындағыларға құрметсіздік танытқан. Сот отырысында ата-ана кінәсін толық мойындап, мектеп қызметкерлерімен сөйлесу барысында ашу үстінде былапыт сөз айт-

қанын растап, кешірім сұрағанымен, сот ӘҚБтК-нің 434-бабы 1-бөлігінің санкциясында көзделген жиырма айлық есептік көрсеткіш мөлшеріндегі әкімшілік айыппұл салу түріндегі жазаны қолдану дұрыс деп тапты. Сондай-ақ ӘҚБтК-нің 829-11-бабының 2-бөлігінің негіздеріне сай әкімшілік айыппұлдың жалпы сомасының отыз пайызын қысқартып, түпкілікті 55 048 теңге айыппұл белгіледі.

Қоғамдық тәртіпті сақтау, құқықтық мәдениетті дамыту отбасындағы тәрбиеден бастау алатыны белгілі. Отбасы – жақындар арасындағы сыйластықты қалыптастырып, салт-дәстүр мен әдептілік дағдыларын орнықтыратын киелі орта. «Жақыныңды жаттай сыйла, жат жанынан түңілсін» деген қанатты сөз бар мейірім, шапағатты бірін-

ші жақынына көрсету маңызды екенін меңзейді. Ал бізде анасын балағаттап, әкесін қорлайтын, бауырының қадіріне жетпей, баласын сыйламайтын жандар әлі де бар. Мысалы Қызылорда қаласы әкімшілік құқық бұзушылық жөніндегі сотында қаралған істе әкесі базарда жұмыс істейтін қызына барып көпшіліктің көзінше балағаттап, намысына тиетін сөздер айтқан.

Қазір әлеуметтік желі, ғаламторсыз адам өмірін елестету мүмкін емес. Үлкен де, кіші де өзіне керегін осы желіден табады. Алайда, ғаламторды танымалдығын арттырып, табыс табу көзі ретінде пайдаланғысы келетіндер

ол өзінің теріс әрекетін мойындайтынның, ойсыз сөз айтқанына өкінетінін, алдағы уақытта мұндай өрескел әрекетті қайталамайтынын көрсетті. Қазақстан Республикасы Конституциясының 36-бабына сай, әркім Конституция мен заңдарды сақтауға, басқа адамдардың құқықтарын, бостандықтарын, абыройы мен қадір-қасиетін құрметтеуге міндетті. А.Т. өз әрекетінің құқыққа қарсы сипатын сезініп, зиянды салдардың туындауына саналы түрде жол бергендіктен, ӘҚБтК-нің 26-бабына сәйкес, оның әрекеті қасақана жасалған құқық бұзушылық болып танылады. Осылайша Тикток жұлдызы

Құқық бұзушылыққа нөлдік төзімділік орнықтыру үшін халықтың құқықтық мәдениетін көтеріп, заңдық сауатын арттыру керек. Отбасында дұрыс тәрбие беру, жастар арасында түсіндіру жұмыстарын жүргізу, құқық қорғау органдарымен белсенді түрде бірлесіп әрекет ету кезек күттірмейді. Қоғамдық бақылауды күшейту, танымал, белсенді азаматтардың қатысуымен арнайы кеңестер мен профилактикалық іс-шаралар ұйымдастырудың да көмегі көп. Ұсақ бұзақылық бойынша сот істерін жария түрде көрсетіп, ақпарат құралдарында тұрақты ақпарат беру де талай адамға ой салары талассыз.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы кодекстің 434-бабы 1-бөлігімен кінәлі деп танылып, 86500 (сексен алты мың бес жүз) теңге айыппұл салынды.

Ішкі істер министрлігі ұсынған статистикаға сәйкес Қазақстанда 2025 жылы 22 мыңнан астам азамат ұсақ бұзақылық жасағаны үшін әкімшілік жауапкершілікке тартылған. Биылғы жылы да әкімшілік құқық бұзушылық кеміді дей алмаймыз. Десек те, қоғамдық орындарда былапыт сөйлеу, қорлап тиісу, ортақ мүлікті ластап, бүлдіру сияқты жағымсыз әрекеттерден арылу үшін келеңсіздікпен күресті бір сәт те тоқтатпаған жөн. Құқық бұзушылыққа нөлдік төзімділік орнықтыру үшін халықтың құқықтық мәдениетін көтеріп, заңдық сауатын арттыру керек. Отбасында дұрыс тәрбие беру, жастар арасында түсіндіру жұмыстарын жүргізу, құқық қорғау органдарымен белсенді түрде бірлесіп әрекет ету кезек күттірмейді. Қоғамдық бақылауды күшейту, танымал, белсенді азаматтардың қатысуымен арнайы кеңестер мен профилактикалық іс-шаралар ұйымдастырудың да көмегі көп. Ұсақ бұзақылық бойынша сот істерін жария түрде көрсетіп, ақпарат құралдарында тұрақты ақпарат беру де талай адамға ой салары талассыз. Ең бастысы, әр азамат мәдениетті, зайырлы қоғамды өз күшімізбен, өз қолымызбен құратынымызды түсінсе дейміз.

Сауле УТЕГЕНОВА,
Қызылорда қаласы әкімшілік құқық бұзушылықтар жөніндегі мамандандырылған сотының судьясы

ПӘРМЕН

САЛЫҚ БЕРЕШЕГІН ӨНДІРУ ӘЛЕУМЕТ ҮШІН МАҢЫЗДЫ

Салық түсімдерінің мемлекет дамуындағы рөлі зор. Себебі жеке және заңды тұлғалардың табысынан құралатын бұл төлем мемлекеттің жұмыс істеуіне, қоғамдық игіліктерді қаржыландыруға және ұлттық табысты қайта бөлуге мүмкіндік береді. Жиналған қаражат елдің қазынасына түсіп, халықты әлеуметтік қорғау, зейнетақы, жәрдемақы сияқты өртүрлі төлемдерді уақытылы беруге арналатындықтан, салықтың дер кезінде түсуіне мемлекет аса мүдделі.

Салықтық төлемнің маңызын түсініп, берешекті дер кезінде төлейтін жауапты азаматтар елімізде аз емес. Алайда, берешекті уақытылы төлеудің маңызы туралы үнемі ескертіліп, түсімдердің мақсаты туралы тұрақты айтылып жатқанымен, салықты төлемей, өз міндеттемесіне салғырт қарайтындар да жеткілікті. Осыған орай мемлекет алдындағы салықтық берешекті өндіріп алу «Атқарушылық іс жүргізу және сот орындаушыларының мәртебесі туралы» заңға сәйкес жүзеге асырылады.

Өрине, салық қарызы бар азаматтарға алдымен ескерту жасалады. Одан нәтиже шықпаған жағдайда борышкердің міндеттемесін мәжбүрлеп орындату механизмі қолданылады. Соның ішінде салықтық берешекті өндіріп алу туралы сот шешімі жеке сот орындаушылар өндірісіне түскен соң, атқарушылық құжатты орындау бойынша

жұмыстар қолға алынады. Ең алдымен жеке сот орындаушылар атқарушылық іс жүргізу барысында борышкердің мүліктік жағдайын анықтап, оның банктік шоттары, табыстары және мүлкінің бар-жоғы туралы мәліметтерді алуға құқылы. Борышкер ғана емес, сот орындаушысы жүгінген кез келген құзырлы ұйымдар мен тиісті мемлекеттік органдардың барлығы да талап етілген мәліметтер мен құжаттарды заңда белгіленген тәртіпте беруге міндетті.

Атқарушылық құжатпен танысып, жауаптылық туралы білгеннен кейін де борышкерлер салықтық міндеттемесін өз қалауымен, ерікті түрде орындамаған жағдайда, сот орындаушысы мәжбүрлеп орындату шараларын қолданады. Мәжбүрлеп орындау кезінде алдымен борышкердің банктік шотындағы ақша қаражатынан берешек өндіріп алынады, немесе қарыз борыш-

Алтынай ҚОЖАҒҰЛОВА,
Алматы облысының жеке сот орындаушысы

кердің жалақысы мен өзге де кірісінен ұсталынады. Бұл жерде борышкер жұмыс істейтін мекеменің басшылары да сот орындаушысы сұратқан

мәліметтерді дер кезінде ұсынып, жалақыдан ай сайын тиісті берешекті аударып отыруға тиіс. Ал егер борышкердің шотында ақшасы болмаса, тұрақты табысы болмаса, онда мүлкіне тыйым салынып, заңда көзделген жағдайда борышкердің белгілі бір құқықтары уақытша шектеледі.

Өрине, қазіргідей нарықтық заманда тұрақты жұмыс табу да оңай емес. Егер борышкер жұмыссыз болса, ақша қаражаты оның мүлкінен ұсталуы мүмкін. Мұндай жағдайда сот орындаушысы мүліктің нарықтық құнын, заңмен белгіленген шектеулерді және өндіріп алудың кезектілігін ескереді. Заңда өндіріп алуға болмайтын мүлік түрлері де бар екенін ұмытпаған абзал.

Атқарушылық құжатты орындау барысында негізгі берешекпен қатар заңда көзделген атқарушылық әрекеттерді жасауға байланысты шығыстар және жеке сот орындаушысының қызметіне ақы төленеді.

Құқықтық зайырлы мемлекетте салықтық қарызды өндіру заң талабымен толық реттелген. Өндіріп алушы да, борышкер де атқарушылық іс жүргізу шеңберінде өз құқықтары мен міндеттерін білуге тиіс. Азаматтарға салықтық жауаптылықты түсіндіріп, берешекті уақытылы өндіру үшін сот орындаушылар полиция қызметкерлерімен бірігіп рейдтер ұйымдастырады. Мұндай шаралардың да нәтижесі айтарлықтай жоғары.

Сондықтан алдағы уақытта азаматтардың салыққа қатысты жауаптылығын арттыру, берешекті дер кезінде өтемегендерге қолданылатын әкімшілік, қылмыстық жазадан жан-жақты хабардар ету кезек күттірмейді.

БҮГІНГІНІҢ БАС ТАҚЫРЫБЫ

ТАМЫЗ КОНФЕРЕНЦИЯСЫ БІЛІМНІҢ ЖАҢА МІНДЕТТЕРІН АЙҚЫНДАДЫ

(Соңы. Басы 1-бетте)

Жаңа оқу жылының қарсаңында ұстаздар қауымының дәстүрлі басқосуы биыл ерекше мазмұнмен өтті. Астанада өткен республикалық Тамыз конференциясына Мемлекет басшысы Қасым-Жомарт Тоқаев қатысып, білім саласының бүгінгі ахуалы мен алдағы міндеттеріне тоқталды.

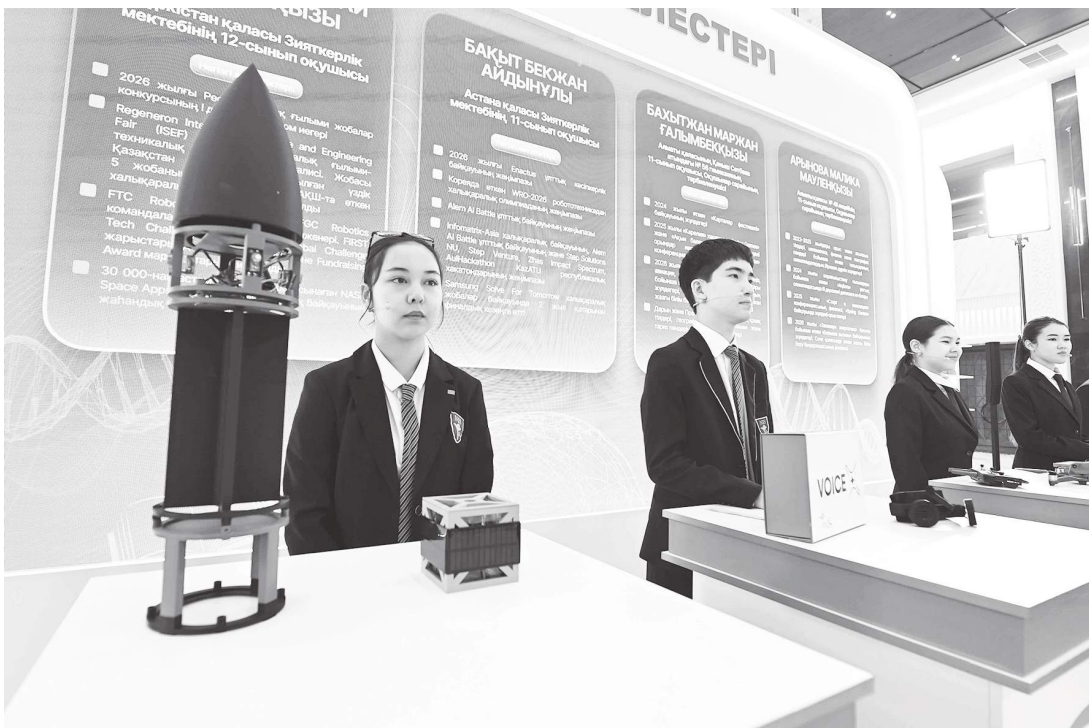
Биылғы конференцияның тақырыбы да кездейсоқ таңдалмаған: «Адам капиталы, білім, прогресс – Халықтық Конституцияның негізгі құндылықтары». Бұл атаудың өзінен-ақ білімге деген көзқарастың өзгеріп келе жатқанын аңғаруға болады. Білім енді тек мектеп, мұғалім, оқулық мәселесі емес. Ол – мемлекеттің адам капиталын қалыптастыратын, елдің бәсекеге қабілеттілігін айқындайтын стратегиялық ресурс. Президент те осыны атап өтті. Мемлекет басшысының айтуынша, жаңа Конституцияда алғаш рет білім саласына айрықша мән беріліп, адам капиталы, білім, ғылым мен инновацияны дамыту мемлекеттің стратегиялық бағыты ретінде айқындалды.

Қазақстанда білім саласына бөлінетін қаражат соңғы жеті жылда үш есеге өсіп, 6,4 триллион теңгеге жетіп отыр. Бұл – аз қаражат емес. Соңғы бес жылдың ішінде елімізде бір миллионнан астам оқушыға арналған 1120 мектеп салынды. Яғни мектеп инфрақұрылымын жанарту бағытында ауқымды жұмыс атқарылды. Бірақ ендігі мәселе – саннан сапаға көшу.

Жаңа мектеп салу, оларды заманауи кабинеттермен жабдықтау да маңызды. Компьютер, интерактивті такта, интернет, жасанды интеллект құралдары да қажет. Алайда мектептің ең басты капиталы ғимарат та, техника да емес, ол – мұғалім. Сондықтан Президенттің «Мықты мұғалім – сапалы ұлттың тірегі» деген сөзі конференцияның негізгі өзегіне айналды.

Мұғалім баланың тек білімін емес, дүниетанымын қалыптастырады. Технология ақпарат бере алады, бірақ баланың бойына жауапкершілік, еңбекқорлық, отаншылдық, адамгершілік сияқты қасиеттерді сіңіру – ең алдымен ұстаздың міндеті.

Білім сапасындағы өңірлік айырмашылық – Қазақстан үшін әлі де өзекті мәселе. Президент қала мен ауыл мектептеріндегі білім сапасының алшақтығы азайып келе жатқанын атап өтті. Бірақ бұл бағытта арқаны кеңге салуға әлі ерте. Биылғы ҰБТ

нәтижелері де өңірлер арасындағы айырмашылықтың бар екенін көрсетті. Қызылорда, Солтүстік Қазақстан, Павлодар, Қостанай облыстарының, сондай-ақ Астана мен Алматы қалаларының түлектері жоғары көрсеткіштерге қол жеткізсе, Түркістан, Ұлытау, Атырау, Ақтөбе және Алматы облыстарындағы жағдай жақсартуды қажет ететіні айтылды. Мәселені тек мұғалімнен іздеу дұрыс емес. Мектептің материалдық жағдайы, педагог кадрлардың тұрақтылығы, оқушы саны, ата-ананың әлеуметтік жағдайы, қосымша білімге қолжетімділік, интернет сапасы – мұның бәрі бала білімінің нәтижесіне әсер етеді. Осы жайлы айта келіп, Мемлекет басшысы «барлық балаға бірдей мүмкіндік» деген ұғымды нақты өмірде қамтамасыз ету – білім саясатының басты өлшемдерінің бірі болуы тиістігін қадап айтты.

Конференцияның тағы бір маңызды бағыты – жасанды интеллект. Бүгінде бала ChatGPT, түрлі цифрлық платформалар мен интеллектуалды құралдарды мұғалімнен бұрын меңгеріп кетуі мүмкін. Олай болса, мектептің міндеті – жасанды интеллекттен қорқу емес, оны дұрыс пайдалануды үйрету. Бала дайын жауапты көшіріп алуды емес, сұрақ қоюды, ақпаратты тексеруді, дерек пен жалған мәліметтің ара-жігін ажыратуды үйренуі керек. Президент те жаңа цифрлық дәуірде адами капиталдың маңызы арта түсетінін атап өтті. Қазақстан балалары халықаралық білім додаларын-

да жоғары нәтижелер көрсетіп жүр. Осыған байланысты дарынды оқушыларды қосымша ынталандыру шараларын күшейту тапсырылды. Олимпиада жеңімпаздарымен қатар, ғылыми жобалар байқауында жеңіске жеткен оқушыларға да ақшалай сыйақы беру мәселесі көтерілді. Демек, бізге тек «ақылды бала» емес, жаңалық ашуға қабілетті, зерттей алатын, сыни ойлайтын жас ұрпақ керек.

Конференцияда қоғамның назарын аударуға тиіс тағы бір мәселе көтерілді. Ол – сапалы оқулық жайы. Өкінішке орай бұл тұрғыда олқылық аз болмай тұр. Соның айқын дәлелі – мектеп оқулықтарынан 700-ден астам қате анықталыпты. Конференцияда Президент осыған назар аударта келіп,

оқу материалдарындағы тексерілмеген тарихи деректер мен жалған мәліметтерді қайта қарауды тапсырды. Өйткені оқулықтағы қате – жай ғана техникалық қате емес. Оқулық арқылы бала дүниені таниды. Тарихты түсінеді. Өз елінің өткені мен бүгінін бағалайды. Сондықтан оқулық сапасына қойылатын талап та ерекше болуы керек. Отаншылдық – тарихты бояп көрсету емес, тарихты шынайы білу, одан сабақ алу.

Ұстаздардың көптен бері айтып келе жатқан тағы бір мәселесі – аттестаттау жүйесі. Конференцияда педагогтерді аттестаттау талаптарын оңтайландыру жөнінде тапсырма берілді. Мұғалімнің басты жұмысы – қағаз толтыру емес, бала оқыту. Егер

педагогтің уақыты есеп, анықтама, жоспар, түрлі формальды тапсырмаларға кетсе, оның кәсіби ізденісіне, оқушымен жеке жұмыс істеуіне уақыт азаяды. Сондықтан ұстазды бақылауды күшейтуден бұрын, оған сенім арту мәдениетін қалыптастыру қажет.

Балаға білім ғана емес, психологиялық қауіпсіз орта қажет. Қазіргі баланың мәселесі бұрынғыдан күрделірек. Ол мектепке ғана емес, әлеуметтік желіге, ақпарат тасқынына, түрлі виртуалды әлемге тәуелді ортада өсіп келеді. Осы мәселеге де тоқта-

Конференцияда қоғамның назарын аударуға тиіс тағы бір мәселе көтерілді. Ол – сапалы оқулық жайы. Өкінішке орай бұл тұрғыда олқылық аз болмай тұр. Соның айқын дәлелі – мектеп оқулықтарынан 700-ден астам қате анықталыпты. Конференцияда Президент осыған назар аударта келіп, оқу материалдарындағы тексерілмеген тарихи деректер мен жалған мәліметтерді қайта қарауды тапсырды.

ла келіп, Президент ақпараттың шамадан тыс көп болуы жас ұрпаққа кері әсер етуі мүмкін екенін айтып, балалардың психологиялық саулығына назар аударды. Мемлекет басшысының айтуынша, бұл жерде мектеп жалғыз қалмауы керек. Мемлекет – мектеп – ата-ана ұштағаны қатар жұмыс істегенде ғана баланың үйлесімді дамуына жағдай жасауға болады. Бала үшін ең маңызды нәрсе – тек жоғары баға емес. Оның өзін қауіпсіз сезінуі, пікірінің тыңдалуы, қателесуге құқығы болуы, өз қабілетін ашуға мүмкіндік алуы да маңызды.

Иә, әрбір тамыз конференциясында білім беру саласының өзекті мәселелері көтеріліп, міндеттер айқындалады. Әдемі жоспарлар жасалады. Бірақ қоғам үшін ең маңыздысы осы айтылғандардың нақты нәтижесі мектепке қашан жететіндігі. Ауылдағы мұғалімнің күнделікті жұмысы өзгере ме? Баланың білім сапасы арта ма? Оқулықтағы қателер азая ма? Мұғалім қағазбастылықтан арыла ма? Қала мен ауыл арасындағы алшақтық одан әрі қысқара ма? Жасанды интеллект баланың дайын жауапқа тәуелді болуына емес, өздігінен ойлауына қызмет ете ме? Білім реформасының шынайы нәтижесі осы сұрақтардың жауабынан көрінуі тиіс. Президенттің тамыз конференциясындағы сөзіндегі ең маңызды ой да осы – білім саласында бос сөзден гөрі нақты іске көшетін уақыт келгендігі.

Қазақстанның болашағы – бүгінгі мектеп партасында. Ол баланың қолында – кітап та, смартфон да бар. Оның алдында – жасанды интеллект те, әлемдік білім кеңістігі де ашық. Бірақ сол мүмкіндіктердің арасынан дұрыс жолды таңдайтын, елін сүйетін, еңбек ететін, ойлай алатын азаматты тәрбиелеу – ұстаздың қолында. Сондықтан «Ұстаз – ұлттың шамшырағы» деген сөз бүгін жай ғана мәртебелі теңеу емес, мемлекеттің білім саясатының негізгі қағидатына айналуы тиіс. Өйткені мектеп қандай болса – ұлттың ертеңі де сондай болады.

Айша ҚҰРМАНҒАЛИ,
«Заң газеті»

БЕЗБЕН

ХАЛЫҚТЫҢ СҮЙЕНЕРІ – ЗАҢ

«Заң мен тәртіп» – әділетті Қазақстанның негізі, құқықтық бағыт-бағдары деуге болады. Мемлекетте осы жоба аясында құқықтық жауапкершілік артып, зайырлы елдегі адам құқығы алдыңғы орынға шықты. Мемлекет толерантты, адамзат құқығы мен бостандығын бағдар ететін елге айналды. Азаматтық институттар дамып, қоғамдық құқықтық сана деңгейі көтерілді.

Бірқатар заңдар әлеуметтің бет алысы мен уақыттың талабына сай қайта қарастырылып, қатанды, кейбірі сипаты мен құрамына қарай ізгілендірілді. Мұның бәрі елдегі сот корпустары мен прокуратура, өзге де құқықтық құрылымдардың пәрменінің артып, қолжетімділік пен ашықтыққа бет бұрғанын көрсетті. «Заң мен тәртіп» мемлекет үшін әрқашан алдыңғы орындағы күн тәртібінен түспейтін қағида. Ол қағида қылмыстың алдын алуға қатысты шаралардың бәріне мұрындық болып, елде орын алатын әртүрлі қылмыстардың себеп-салдарын зерделейді, соған қатысты алдын алу шараларын қарастырады. Ортақ күреске бүкіл қоғамды жыны-

сына, жасына, ұлтына қарамастан жұмылдырып, құқық бұзушылық деректерін жою мен азайтуға бірлесіп кіріседі.

Рас, қазір қылмыс заманына сай түрленуде. Бұған дейін қоғамда интернет алаяқтық аз болса, қазір керісінше әлеуметтік желілер мен интернет парактар арқылы бұл қылмыстың аясы кеңіді, құрбандарының аудиториясы ұлғайды.

Қоғамдық тәртіпті біз ортақ жауапкершілік есебіне қараймыз. Алайда, бөтеннің мүлкіне қасақана зиян келтіріп немесе әлеуметтік желілер мен жеке блог, сайттар арқылы біреудің ар-намысына тию, оны жасына, жынысына, ұлтына қатысты қорлау, төмендетіп, арандатушы сөздер айту немесе жазу жиі кездеседі. Бүгінгі «Заң мен тәртіп» қағидасының келелі міндеттерінің бірі де осындай қылмыстардың алдын алу, жас ұрпақты мұндай қылмыстардан сақтандыру, заң үстемдігі орнаған ел екендігіне кепіл болу. Осындай үдделерді арқаалаған институт алдағы уақытта да тереңдеп, жан-жақты зерделеу аясын арттыруға тиіс.

Бұл тұрғыда кез келген адам желіде діни, ұлттық араздықты қоздыратын ақпаратты, қорлау, күш көрсету, жалған ақпараттарды жариялауға болмайды. Жеке парақшаға пост жазудың да жауапкершілігі жоғары. «Жеке

Айгүл ХУДИБАЕВА,
Маңғыстау облысы
мамандандырылған ауданаралық
экономикалық сотының судьясы

парақшам, не салсам да өзім білемін» деу көптеген азаматтарды адастырып, опық жегізуде. Қазақстан секілді зайырлы мемлекетте өзге адамның ар-намысы мен құқығына нұқсан келтіруге жол берілмейді.

Қазір мемлекеттің құқықтық жүйесі әлеуметтік желілер мен интернет кеңістігінде біреудің жеке басына өтуге, оның ар-намысына тиюіне жол бермейді. Азаматтық қоғам өкілдері көзі ашық, көкірегі ояу азаматтар болуға тиіс. Бұл тұрғыда мүмкіндігінше толерантты, мүмкіндігінше кең, мүмкіндігінше білімді, зиялы, ашық болған маңызды.

«Заң мен тәртіп» қағидасы Қазақстанның құқықтық әлеміне әжептәуір серпіліс берді. Құзырлы органдардың пәрменін арттырды. Енді заң мен тәртіпті аттап, өзге біреудің жеке кеңістігіне бас сұққан адамның жазасы – заң. Қарапайым халықтың сүйенері де – заң. Жеке мүддесі мен ішкі мәдениетіне иелік жасай алатын сауатты кез келген азамат заң мен тәртіптен аттамайды. «Заңға бағынған құл болмайды» демекші, заң мен тәртіп бар жерде зайырлы қоғам да бар, кемелденген сауатты ел де бар. Ендеше, «заң мен тәртіп» қағидаты қоғамға дер кезінде келді. Ары қарай да елдің құқықтық негізінің бекуіне еңбегін сіңіре береді.

САРАП

Мемлекеттік аппаратты қайта құру қоғам тарапынан болатын көрі байланыссыз мүмкін емес. Қазақстандағы Азаматтық альянс вице-президенті ретінде үкіметтік емес сектордың және қоғамдық бақылау институтының рөлін сапалы өзгерту жаңғырудың өзегіне айналып отыр дер едім.

«ЕСТИТІН МЕМЛЕКЕТ» ФОРМУЛАСЫ ОЙЫН ЕРЕЖЕСІН ТҮБЕГЕЙЛІ ӨЗГЕРТТІ

Бүгінде Қазақстанның Азаматтық альянсы мемлекет пен үшінші сектор арасындағы басты үйлестіруші буын ретінде қалыптасқан. «Еститін мемлекет» формуласы ойын ережелерін түбегейлі өзгертті: қоғамдық ұйымдар енді жай ғана өтініш білдіруші немесе сырттай бақылаушы емес. Біз реформалардың толыққанды тең авторларына және билік қабылдайтын шешімдерге сараптамалық сүзгі болатын институттарға айналдық.

Жаңғырудың қазіргі кезеңі азаматтық қоғам институттарынан эмоциялық сыннан кәсіби сараптамаға көшуді талап етеді. Азаматтық альянстың алаңдары, қоғамдық кеңестер және ашық диалогтар арқылы біз азаматтардың нақты сұранысын тікелей билік өкілдеріне жеткіземіз.

Мемлекет басшысы жариялаған «Заң мен тәртіп» қағидаты қоғамдық бақылау тетіктерін күшейту арқылы нақты жүзеге асуда. Қоғамдық бақылау туралы арнайы заңның қабылдануы азаматтық секторға маңызды құқықтық тетіктер берді. Қазақстанның Азаматтық альянсы үшін бұл жергілікті бюджеттердің ашықтығын, әлеуметтік нысандардың, жолдардың құрылысы мен сапасын, сондай-ақ жер ресурстарын бөлу үдерістерін қатаң әрі жүйелі бақы-

лауды білдіреді. Саяси жаңғыру әлеуметтік этика өзгермеген жағдайда ұзақ мерзімді нәтиже бермейді. Сондықтан «Адал азамат» тұжырымдамасы Қазақстанның Азаматтық альянсының бүкіл жұмысының негізінде жатыр. Қоғамдық бірлестік ретінде біздің міндетіміз қоғамда жасампаз белсенділік, адал еңбек және ел тағдырына деген жеке жауапкершілік мәдениетін қалыптастыру. Осындай синергияның жарқын мысалы – «Таза Қазақстан» бағдарламасы.

Қазақстанның Азаматтық альянсы мен еліміздің түкпір-түкпіріндегі жүздеген ҰЕҰ бұл бастаманы аумақтарды қарапайым тазалаудан қуатты экологиялық қозғалысқа айналдырды. Бұл – өз жеріне, өз қаласына немесе ауылына ұқыпты қарау әрбір қазақстандықтың ішкі қажеттілігіне айналатын жаңа тұрмыстық мәдениетті қалыптастыру. Жауапты азамат – жанарған саяси жүйенің берік іргетасы.

Қазақстан өткеннің формалды демократиялық тәжірибелерінен сенімді түрде арылып келеді. Ұлттық құрылтай және «Халық кеңесі» секілді жаңа форматтағы диалог алаңдарының құрылуы азаматтық қоғамның жалпұлттық деңгейдегі институционалдық мәртебесін нығайтады. Бұл – қоғамның үні

салмақты әрі беделді естілетін тікелей байланыс арналары. Қазақстанның Азаматтық альянсының өкілдері біз үшін жауапкершіліктің еселен артуын білдіреді. Біз мәселені жай ғана тіркеп

Бауыржан АЙНАБЕКОВ,
Қазақстанның
Азаматтық альянсының
вице-президенті

қоймай, мемлекетке жан-жақты есептелген, дайын әлеуметтік және экономикалық шешімдерді ұсынуға міндеттіміз. Жаңғыру – абстрактілі ұран емес, әрбір қазақстандықтың өмір сүру сапасын арттыру жолындағы мемлекет, бизнес және азаматтық сектордың бірлескен қажырлы еңбегі.

КНЕ

ТІЛ МӘСЕЛЕСІ КҮН ТӘРТІБІНЕН ТҮСПЕЙДІ

*Ана тілің арың бұл,
Ұятың боп тұр бетте.
Өзге тілдің бәрін біл,*

Өз тіліңді құрметте, – деп Қадыр Мырза Әли акын жырлағандай, өз тілімізді құрметтеу біздің міндетіміз.

Еліміздегі мемлекеттік тілдің рөлі баршамызға айқын. Мемлекеттік тілдің мәртебесін көтеру, оның қолданылу аясын кеңейту – мемлекет назарында тұрған өзекті тақырыптың бірі. Маңғыстау облысының сот, құқық қорғау жүйесінде мемлекеттік тілді қолдануды 100 пайызға жеткізу бойынша мақсатты шаралар үздіксіз жүргізіліп келеді. Бүгінде республика соттарында іс қағаздарын мемлекеттік тілге көшіруге қатысты талаптыңғылықты орындалуда. Маңғыстау облыстық соты тарапынан барлық жергілікті соттарға іс қағаздарын мемлекеттік тілде жүргізуді қолға алу туралы нақты тапсырма берілген. Бұрын мемлекеттік тілді жетік білетін қорғаушылар санаулы болса, қазір халықтың сұранысына сай адвокаттар да қазақ тілін үйреніп, іс жүргізуге машыктанып келеді. Бұл тараптар үшін өте маңызды. Тергеу органдарынан немесе тараптардан талап арыз қай тілде түссе, сот істі сол тілде өткізеді. Бірақ судья басты қатысушылардың тіліне, бейімділігіне, түсіне алуына мән береді. Кейде орыс тілінде заңдық көмек көрсетушілердің істі негізсіз қазақ тілінде жүргізбей, орыс тілінде жүргізуге бейімдігін немесе көрінеу заңсыз әрекеттерін түзетуге тура келеді.

Соттар мемлекеттік тіл саясатын қолдап, хат алмасу мен іс құжаттарын мемлекеттік тілде жүргізуге, сот отырыстарын тараптардың еркін менгерген өз ана тілінде өткізуіне мүдделі.

ПАЙЫМ

АБЫРОЙ мен СЕНІМ
МЫСҚАЛДАП ЖИНАЛАДЫ

Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік билік тармағының бірі – сот билігі. Сот жүйесінің маңызы да, мәртебесі де орасан зор. Өз тарихымызда сот қызметі көшпелілер өркениетінде теңдесі жоқ құрметке ие болған әйгілі билер мен би кеңестерінен бастау алып, бүгінгі күнге дейін ұлтымыздың киелі өнегесі саналып келген Әйтеке би, Қазыбек пен Төле билердің ұстанымына лайық дамып, өркендеп отыр.

Өзге салалармен бірге тәуелсіздік сот саласының да бұғанасының қатып, белінің қатаюына ықпалын тигізді. Мемлекет тарапынан сот саласын дамытуға жасалған қолдау, қамқорлық аз емес. Өйткені елдегі қауіпсіздік, әділдік, туралы ұғымның бәрі сот жұмысының сапасымен өзектес. Азаматтардың сотқа деген сенімінің өзі мемлекеттік билікке деген сенімнің бастауы. Соттың абыройын мемлекетің абыройынан бөліп қарамайтынымыз да сондықтан. Абырой мен сенім мысқалдап жиналады. Ал осы соттың нығаюына 2000 жылғы 25 желтоқсанда қабылданған «Қазақстан Республикасының сот жүйесі мен судьяларының мәртебесі туралы» Конституциялық заңының ықпалы зор. Бұл заң құқықтық, тәуелсіз мемлекеттегі сот билігі мен судьялардың мәртебесін бекітіп, жауаптылығын арттырудың іргетасын қалады.

Егемендік тізгіні қолға тиген кезден бастап, сот жүйесінің тәуелсіздігі мен оның ашықтығына қатысты талай іргелі істер Ақтөбе өңірінде де жүзеге асырылып, бұл қадамдар мемлекетіміздің құқықтық демократиялық мәртебесін нығайта түскені рас. Халқының құқықтық сауаты жоғары Ақтөбе облысының соттары аймақтағы әрбір азаматтың құқықтары мен заңды мүдделерін әділдікпен қорғай білуде. Сот рәсімдерінің қолжетімді және ашық болуын қамтамасыз ету мақсатында электрондық құралдардың озық мүмкіндіктерін пайдалану елімізде алғаш рет Ақтөбеден басталды. Сот пен заң алдында бәрінің тең болуы, сот ісін жүргізудегі жариялылық, тараптардың дәлелдерді еркін пайдалануы, кінәсіздік презумпциясы сияқты арнайы қағидалар арқылы сот билігін неғұрлым ашық түрде жүзеге асырудың мүмкіндіктері жасалды.

Еліміздегі сот органдары бүгінгі таңда жоғары даму кезеңіне көтерілді. Сот әділдігінің ашық әрі қолжетімді болуы үшін көптеген ауқымды істерді жүзеге асырып, халықаралық талаптарға сай отандық сот жүйесі өркендеп келеді.

Судьялар заңнамаларды мұқият зерделеп, азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін жоғарғы деңгейде қорғауды мұрат тұтады. Кәсіби біліктіліктен қатар, судьяның адамгершілік тұрғыдағы қасиеттеріне де талап күшейтіліп, оның мәртебесі мен абыройы өсті.

Егемендік есейткен саладағы өз өзгерістер заманауи технологияның көмегімен қарыштап дамуда. Бұрын іс материалдарының судьяларға автоматты түрде бөлінуін, арыз-шағымдардың «Сот кабинеті» арқылы қашықтан қабылдануын, сот отырысының дыбыс-бейне жазу құрылғыларына жазылуын, куәлардың шетелде жүріп сот отырысына қатысуын таңсық көретін жұртшылық соттардың жаңа технологияны қаншалықты жетік меңгергеніне қарап кезінде әбден көз жеткізді. Электрондық қызмет игілігінің арқасында сот саласының қызметі бір сәт те тоқтамады. Мұндай заманауи қадамдар алдағы уақытта да жалғаса береді. Ең бастысы, тәуелсіз соттың тірегі болар тәуелсіз еліміз бағытынан айнамай, бағдарынан жаңылмай өркениеттің көшіне ілесі берсін!

Бекмырза КЕҢЕСОВ,
Ақтөбе қаласы мамандандырылған тергеу сотының
сот әкімшісі басшысының орынбасары

КӨКЕЙКЕСТІ

ТАНЫМДЫҚ БАҒДАРЛАМА
БАЛАНЫҢ ҚАБІЛЕТ-ҚАРЫМЫН ҰШТАЙДЫ

Баланың жас ерекшелігіне қарай білімі мен қабілет-қарымын дамытатын, ойына қозғау салатын танымдық бағдарламалар дайындау қай кезде де өзекті. Кітап дүкендеріне барғанда түрлі-түсті боялған, бала тұрмақ ересектердің қызығушылығын арттыратын кітапшалардан көз тұнады. Солардың көпшілігі суреттерді дұрыс бояуға, түстерді дәл анықтауға үйретеді.

Ертегілерді ұсыну әдісі да ерекше. Бірінде ертегі тек суретпен бейнеленсе, екіншісінде мәтін беріліп, баланың сол мәтінге қарай өзі сурет салуына мүмкіндік қарастырылған. Ертегілерді екі тілде ұсынып, соңында баланың өз бетінше мәтіндер құрастыруына көмектесетін кітапшалар да бар. Өкініштісі, балаларға арналған осындай сансыз көп оқулық, кітапшалардың барлығы өзге тілде. Арасынан бірді-екілі қазақша ертегіні көріп қалсақ қуанамыз. Сонда қазақ балалары кітап оқымай ма, әлде ертегіге қызықпай ма? Жок, әрине! Тек бізде әдебиеттің осы саласы әлі толық игерілмей, мән берілмей жатыр.

Жазушы Зият Телесуованы да балалар детективіне әкелген осы қажеттілік еді. «Бірде кітап дүкеніне бардым. Шұпірлеген қара домалықтар Ағата Күрстидің детектив кітаптарын қарап қызығып тұр екен. «Бізде неге осындай детектив жазатындар жоқ?» деп қояды бір-біріне. Кітап дүкенінен шыққан соң ойға қалдым. Шынында балалардың ойлау, сараптау қабілетін дамытатын, қиялдауына, армандауына жол ашатын детектив шығармалар неге бізде жоқ? Қазақ жазушылары детектив жаза алмай ма? Балаларды қызықтыратындай шытырман шығарма жазуға қазақ жазушыларының қабілеті жетпей ме? Осы сұрақтарға жауап іздеп біраз уақыт ой үстінде жүрдім. Сосын танымал детектившілердің бала танымына жақын шығармаларын аударуды бастадым. Бірақ оны кітап етіп шығару үшін авторлық құқыққа байланысты көптеген мәселе туындайды екен. Ақыры алғашында отандық тергеушілер қараған істерді негізге алып қазақша детектив жазуды бастадым. Осылайша алғашқы туындыларым жазылып,

кейіннен оны кітап етіп басып шығардым. Дүкен сөрелеріне түсісімен аз таралыммен шыққан кітаптарым бірден сатылып кетіп жатты. Бұл менің келесі кітапты жазуға деген құлшынысымды оятты. Осының өзі қазақ балаларының кітапқа құштар екенін көрсетсе керек», – деген еді.

Міне, осы сияқты кітаптар көбейсе телефонға телміріп уақытын текке өткізетін бүлдіршіндер қатары азаяры даусыз. Әрине, интернеттегі ақпараттың барлығы зиянды, қажетсіз деуден аулақпыз. Дегенмен, кітапқа жинақталып берілген ақпарат баланың есінде көбірек сақталатынын дәлелдеу артық.

Балалар әдебиетін былай қойғанда, балалар басылымдарының өзі қазір өте аз таралыммен шығады. Баспасөзге жазылу мәдениеті жыл өткен сайын ұмытылып барады. Баланың таңдау еркіндігін ескерген дұрыс шығар, десек те мектеп қабырғасында әр оқушының бір балалар басылымын жаздырып алып оқуын міндеттеген артықтық етпейді. Үйіне уақытылы келіп тұратын басылым баланың бірте-бірте кітап оқуға, өз бетінше ізденуге деген түсінігін орнықтырады. Тіпті басылымға жазылуға жағдайы келмейтін отбасыларға мемлекеттен арнайы қаржы бөліп, демеушілер тауып жақсы істі ұйымдастырған ұтымды болар еді. Әрине, бағасы қымбат ұялы телефон, ноутбук алуға қаржы тапқан ата-ананың газет-журналды жаздыруға жағдайы келмейді десек қисынға келмес. Дұрысы бүгінгі

Түймегүл ИБАШЕВА,
«Заң газеті»

